

Na přič Sibiři s československou armádou

ANABASE československé armády Sibiři upoutala na sebe pozornost celého světa a je přirozeno, že zavdala podnět k záplavě článků v amerických časopisech a magazínech. Nebyly to jenom krátké články, nýbrž i dlouhá informační pojednání, podrobná vylicení této svízelné cesty obdivuhodných našich armád a s láskou a obdivem psané články o národě našem a jeho historii, doprovázené vyobrazeními. V některých magazínech pojednání o našich statečných armádách a našem národě tvořila hlavní část čtení.

Jedno z nejpůsobivějších pojednání o anabasi našich vojsk přinesl magazín "Asia", značně rozšířený hlavně v kruzích, zajímajících se o tento největší díl světa, z pera Maynard Owen Williamsa, jenž jako korespondent amerického tisku strávil sedm let v Rusku a Asii a vykonal cestu přes Sibiř na jednom z československých "česlonů" a tak měl příležitost dokonale seznámiti se s charakterem našimi hochy, kteří na svoje činy upoutali pozornost celého světa. Slyšme, co vypravuje o této světově významné pouťi s československým vojskem:

Československé branné sbory jsou jednou z nejromantičtějších armád věků a důležitý krok k světové demokracii a idealismu. Naučil jsem se znáti Čechy na pouťi na přič Sibiři na jednom z jejich vlaků. Opatřili mě lůžko, kdy lůžka byla vzácností, dopravu, kdy doprava byla ještě vzácnější a boty, kdy boty byly nutností. Nevěděl jsem skutečného Čecha, kterého bych nemohl mít rád.

V minulém březnu byly dva způsoby cestování Ruskem. Byli lidé Američanem — pomocným pracovníkem, korespondentem anebo zaměstnancem Sdružení Křesťanských Mladých Mužů — mohli se dostat do privátního vozu. — Mnoho Američanů cestovalo tímto způsobem při nepatrném vydatí a bez nepřijemnosti. A v takových vozech nejpřísnější kritikové Ruska cestovali v mnoha případech. Druhým způsobem byla důvěrná jízda s obyčejným stádem. Já vydal jsem se na tuto poslední jmenovanou. Bylo to v Irtyše, spojovacím bodě nedaleko doléjší Volhy, kde jsem přisedl. V přeplněné stanici v ruském nepořádku o cítil jsem se náhle tvářit v tvář bujarému, usmávajícímu se mladému důstojníka, který ovidně zvěděl, že jsem americký žurnalistou a jenž vysvětloval mně ve třech jazycích, že není jiného vyhnutí, než cestovat do Vladivostoku s jeho vojenským vlakem. Měl na sobě červenobílou stužku. Bystrý jeho pohled a nadšení činily jej významným mezi spoustou nepospatelných vojáků, kteří dosud cestovali v ruském zmatku minulého jara. Chystal jsem se protetovatí zdvořile ve francouzském jazyce, když jeho tři spoludruzi zmoenili se mých tlumoků, pronesli je kolem nespokojeného množství vlaků a uložili v oddělení, z kterého jiný důstojník, uvědoměný o našem příchodu právě včas, vynášel svoje osobní svrsky. Možná, že pak stál celou noc. Ať je tomu jakkoliv, byl jsem značně ochotným zajatec jednoho ze čtyřiceti vlaků Čechoslováků, kteří vydali se na cestu Ruskem a Sibiři, aby bojovali za svoji svobodu ve Francii.

Můj přítel byl prostřední výšky, urostlý, širokoprsý a švarného postoje. Červenobílá stužka na jeho čepici byla odznakem Čechů. Nežli opustil jsem je ve Vladivostoku o pět týdnů později, mohl jsem rozpoznati Čecha v jakémkoliv shromáždění podle jeho odhodlanosti, podepřené nadšenou jaroostí, kterými získával si každého, od rakouského zajatce k dobrosrdečné ruské selské ženě. Celou tu noc slyšel jsem jej zpívat v skvělém hlubokém sboru podél celé délky vlaku.

Následujícího rána našel jsem tyto znamenité zkázněné chlápky sedící ve dveřích jejich nákladních vozů. Někteří z nich hráli na housle, které si vyfazolel ve svých zajateckých tábořech. Budoucnost jejich dlouhé cesty k

Pacifiku netrápila je ani dost málo. Probojovali si cestu z Ukrajiny, kde německé živly pokoušely se je zadržeti. Jako bývalí poddaní centrálních mocností byli šťastni, že dostane se jim opět příležitosti, aby bojovali pro to, pro co jejich předkové po pět století stáli. I bolševci byli mezi nimi. Nieměné český bolševik líší se od ruského, nejnom že se holí, ale přemýšlí dříve než jedná. Nikdy neviděl jsem říznějšího salutování a přísnější disciplíny a tito muži nalézali se v Rusku, kde disciplína byla vzácností. Čech je tak žádostivým vykonati čin, že je ochotným podrobiti se kázní. Když Čech pochoduje, kráčí neodolatelně. V teorii může býti socialistou — v činu je vlastněcem.

Nalezl jsem ve výpravě místo učitele anglického jazyka skupiny českých důstojníků a členů Československé Národní Rady. Moje třída přála si znalosti angličtiny, aby mohla rozuměti řečím presidenta Wilsona, až poestují Spojenými Státy, ježto řadí presidenta podle svého vlastního národního vůdce, Masaryka. Čech je sběhlým v sedmi řečích a přeje-li si poznati jinou, věnuje tomu své prázdné chvíle. V mé třídě byli universitně absolventi, umělci, inženýři a hudebníci. Čech je nadán zvláštním darem družnosti. Když naše vlaky dostihly město, tito mladí lidé získávali si přátele, kamkoliv přišli. Mlékařky a prodavačky chleba podél celé sibiřské dráhy si je oblíbily, přeměňvaly platili hotovými, jednali čestně a ani nevědí, co je to surovost.

Zázrak, docílený Čechoslováky, je více výslednicí kázně a odvahy než strategie. Zvedli se k moři v vlastní újmy. Mohli zůstat hostejnými jako daleko větší počet mezi zajatci z jiných částí Rakouska. Leč jejich tužba po osvobození se z rakouského jarma nezná kompromisů. Vydali se na cestu rozhodnouti bojovat za Francii a vítězství. Velká část zbývajících rakouských zajatců je plně spokojena s tím, že může vyhnouti se válce. Češi jsou vášnivými ve svém zřevém vlastenečtví. Rakouští zajatci v Rusku, kteří mají v sobě jistý stupeň loyality k Rakousku, jsou hostejnými ve svých citech. Většina jich vyhýbá se povinné vojenské službě — buď v Rakousku anebo v německo-rakouské zajatecké ofenzivě v Sibiři.

České srdce, střed mužné neodvislosti, bylo moeným magnetem všude, kam jejich družina se pohybovala. Po celém Rusku a Sibiři jsou skupiny uprchlíků z Polska, Litvy, Kuronska a z distriktu Řízkého. Tito lidé nemají v lásce Němce, kteří vyhnali je z domovů, ani junkery z vlastních jejich řad, kteří vydali pozemky Němcům, než by je rozděliti nechali bolševiky. Německo sledává, že je

značný rozdíl mezi uchráněním statkářů před nepřátelskými sešláky a dělníky a velkým úkolem ztročení těchto sedláků pod pruským jarem. Sta z těchto družin uprchlíků přálo si vstoupiti do české výpravy, ale tito bojovníci byli nuceni udržovati svoji armádu malou, ucelenou a stejnorodou. Doprava byla nedostatečná. I českým řemeslníkům odpráno bylo místo ve vlacích, leč by byli prošli přísnou prohlídkou. Na ochotu jiných sil sjednotiti se s Čechy může býti dobře počítáno, až jich bude potřeba v Sibiři a v Rusku.

Vlak generálního štábu, v kterém jsem jel, měl vedle vozů pro důstojníky a mužstvo, smí shromáždění ruské odbočky Československé Národní Rady, úplné tiskárenské zařízení, fotografickou komoru s úplným zařízením na vyvolávání obyčejných fotografií i pohyblivých obrázků, pekárnu, kuchyni a prádelny. Bylo to v tomto pohyblivém vlaku, jehož všechny části byly spojeny telefonem s vozem velkého důstojníka, kde pracovalo se na plánek nových Čech. Denní čtyřstránkový časopis byl vydáván ve vlaku generálního štábu. V časopise tomto jednalo bylo o ideálních výpravě, byly tu běžné zprávy, přeložené do češtiny, lece ve francitině k použití pro vyložený ve Francii a citáty ze spisů a řečí profesora Masaryka. Asi čtyři tisíce výtisků tohoto časopisu bylo tištěno každého dne a rozdílno nejenom mezi Čechy, ale též mezi rakouské válečné zajatce, kteří tak byli seznámeni s velkými plány, které tito bojovníci vynášeli neodvislosti viděti před sebou. Jejich vlaky byly projevem jejich obratnosti a lásky k výzdobě a domácí útulnosti. Nejen že byly čisté, ale sta vozů bylo vyzdobeno obrázy v životní velikosti a různými pěknými výzdobami ze zinostráže. Aby vojáci mohli nalézt svoje přátele, seznam těch, kdož ve voze se nalézali, vyznačen byl na červených prknech jejich nákladního vlaku. Na střeších pak modly aeroplánů a větrníků pohybovaly se ve vánku. Český vlak připomínal mně výlet a vedle své vážnosti takovým výletem byl.

Některým cestujícím cesta po sibiřské železnici je jednotvárnou. Nebyla ale pro Čechy. Byli stále plně zaměstnáni — i před tím, než strážky s bolševiky zabírali část jejich času. Sdružení Křesťanských Mladých Mužů mělo sekvatáře na některých vlacích a opatřilo zásoby literatury a her. Češi jsou přeborníci světa v tělových a atletických závody uspořádány byly na každé stanici a trvaly do té chvíle, kdy na znamení trubky vlak vyjel, sbíraje společně a šťastně muže, jak nabýval rychlosti.

Ve větších stanicích strávili jsme hodiny a často i dny. To dalo příležitost Čechům, aby mšili se mezi ruský lid. Poskytlo to povzbuzující příležitost lidu k seznámení se s tímto šťastným plemenem, jež, jdouc z války do války kolem světa, rozšiřovalo slova presidenta Wilsona, aby prokázala spravedlnost své věci a pošetilost ruského shrouení. Presidenovy řeči byly značně éteny a oceňovány. Ale tito nadšení, přátelští čeští vojáci byli živoucími příklady presidentových a jisté míry nepochopitelných lekcí demokracie. President Wilson může se zdáti politickým mesiášem, ale Čechové byli Jani Křtitel, kteří měli základní vliv na ruské a sibiřské sedláky.

Rakouský zajatec v sibiřské stanici zavolal jednoho dne, aby všichni mohli slyšeti: "Co je ta svoboda, o které tolik mluvíte." Okamžitě širokoplečí Čech postoupil ku předu. "Je to vše, která činí člověka člověkem," prohlásil. "Je to vše, jež spojuje lid navzájem, aniž by je zeslabovala jednotlivě. Je to vše, jež odstraní tyranii, neboť svobodný člověk nesnese tyranu." A jak mluvil k pomalu myslícím Rusům a nemotornému Rakousku, tento Čech zarudlých tváří znázorňoval příklady výhody toho, čemu měl. Nebylo žádné nemotornosti v jeho těle anebo charakteru. Síla, jež shromáždila skupinu, jež byla rozprášena po celém Rusku a síla ji v jednotné bojující těleso, byla nejenom vášnivou touhou po svobodě a ochotou pro ni bojovati, výbrž i silou sebekázně, jež učinila obě možnými. —

Česká armáda byla veselou bez jakéhokoliv povolení. V Irkutsku, během velikonočních svátků, pochutnávala si na zmrzlíně anebo šla na malá Ferrisova kola s duchem hřívání na karnevalu v prohibičním městě. V Omsku jednoho večera stál zatičlý po hodiny, naslouchaje umění českého houslisty, hrájícího pro raněné ve voze Červeného kříže. Pochodoval ulicemi s úsměvem a duchem péče. Je jako chlapec, srdce otevřeného, milování hodný. Získával si přátele. Maje čistý oblek, šel přímý v chůzi, nadšený v hledu — Čech získával si ruské masšky. Je duch křiváků v těchto bojovnících, duch osobní a národní neposkvřenosti. Svoboda není pro ně věc, kterou vlaje se praporečkem, ale pro kterou je nitno umřít, je-li třeba. Jsou příliš upřímní, než aby byli dramatičtí.

Přišel z Armenie, kde nalézá se zbytek plemene lidských vraků, a po měsících demoralizovaného fatalismu a morálního lehkomyšlnosti Rusa, byl jsem překvapen zábrakem pevnosti malých českých vojsk v udržování hospodářského pomezí mezi germanofilskými sekceci Ruska a svobody milovnou Sibiři. Tato síla nejenom je klíčem k vojenskému problému o odporu Německa v Sibiři, ale se stanoviska sympatiického přátelství mezi zmateným Ruskem a Amerikou, Čechoslováci jsou nejužitečnější silou k řízení důvěry a u skutečném dobré vůle, kterou Amerika chová pro ruské občanstvo.

Samí nejlépe mohou vyprávěti svoji historii. Poručík B. z německé třídy byl typický. "V době prohlášení války byl jsem ve Švýcarsku," vyprávěl mně. "Ku konci července vyšplhal jsem se na pahorek, s něhož bylo možno viděti na Rakousko,

Mohl jsem hoditi kamenem do této země jarma. Téhož dne, když sešel jsem do švýcarské vesnice, zvěděl jsem, že rakouská mobilisace byla nařízena. Nemohl jsem věřiti, že dojde k válce. Vrátil jsem se do země, kterou jsem neviděl a ve dvou dnech připojil jsem se ku svému pluku. Měli jsme pojovati v Rusku. To bylo nemyslitelné. Lepší je vzpoura proti našim německým a maďarským důstojníkům než vraždění našich slovanských bratří.

"A tak tajná výzva byla poslána celým plukem našich mužů k deserei k Rusům. Příležitost se dostavila, když čelili jsme armádě generála Brusilova. Rusové znali naše čtení a byli pohotovi nás přijmouti. Přesli jsme v celých setinách s prapory vlajejícími a kapelami vyhrávajícími a za střelby, kterou na naše zadní voje zahájili Rakusané. Doufali jsme, že budeme se moči obrátiti a bojovati proti našim tyranům. A po nějakou dobu množi z nás byli sehnáni tak učiniti. Leč později druh po druhu z nás, kdož jsme vstoupili do ruských řad, byl poslán do zajateckých táborů, odkudž pak byli jsme rozděleni po domovech a továrnách v Rusku. Moje skupina setin brzy byla rozdělena a roztroušena od Turkestanu a Kavkazu až po Tobolsk a Irkutsk. A jak německý vliv sílil v ruského dvora, byli jsme posláni do stále horších míst, malaričních a pustých území. Přes to všechno ale měli jsme se k světu.

"Po nějakou dobu řídil jsem bavlnovou přádelnu v Turkestanu a později byl jsem vyslán k otevření dolů dále do vnitru země. Půcelou tu dobu snažili jsme se udržovati styky druh s druhem a den po dni čekali jsme na příležitost zvednouti se a bojovati pro svobodu a Čechy. Profesor Masaryk měl dáti signál k úderu v zájmu svobody.

"Na to přišla ruská revoluce. S carem německé vlivy u dvora byly svrženy. Opustili jsme práci na farmách a pracovní stolice v dílnách. Hrnuli jsme se z černých dolů a sjednotili jsme české bataliony k boji po boku armád Kerenského. Ve Zborově prorazili jsme šest nepřátelských linií, byli jsme však přinuceni k ústupu, poněvadž ostatní bojovníci nepostupovali tak rychle jako my. Po té přišlo dlouhé čekání na dobu, kdy Rusko nalezneme samo sebe, jak se o to doposud pokouší. Slovan není zbabělecm, jakmile dostane se osvícení jeho duhu. Je silná nádej v konečné ozdravení. Carism udržoval nevědomost a tato nevědomost učinila možností mír v Břestu Litevském. Viděti jsme ale, že není žádná naděje pro brstku nás udržeti ruský front a ostatní pokus o to tehdy znamenal zneprátení si ruského lidu. Proto požádali jsme o dovolení, abychom mohli opustiti Rusko a odebrati se do Francie.

"Každý prolašoval, že to není možnost. Znamenalo to cestu téměř kolem světa. My byli ale rozhodnuti a vydali jsme se na cestu, jak dostalo se nám pomoci francouzské vlády a povolení bolševických vůdčů, kteří byli rádi, že šli jsme z jejich země. Obávali se, že zahájíme protirevoluci. Nyní jsme ale v Sibiři a nejtěžší část cesty je za námi. Za dva týdny budeme ve Vladivostoku a odtud půjdeme rychle do Francie, kde tisíce našich spolubratřů bojují již pro vše svobody."

Kapitán H. byl v Omsku. Za ním, když jsem s ním mluvil, nalézal se listkový seznam, naznačující zaměstnání a bydliště čtyřiceti tisíc českých řemeslníků, usídlených v Sibiři. Psačí stroje klapaly v světlé místnosti a před úřadovnu právě přijel povoz s tunou masa, jež vezeno bylo do klepnů chladiřny, zbudované na okrajích Omsku.

"Přijel jsem sem sám s několika rybly," pravil kapitán H. "Věděl jsem ale, že v jisté době moji druzi pojedou tímto městem na své cesty do Francie. Proto zahájil jsem organizaci našich zdrojů. Mnozí z našich lidí vydělávali slušné peníze jako zajatci v Rusku. Byli všichni velkomyslní. Přicházeli v celých skupinách a my sformovali jsme s nich rakouské uniformy a nahrazovali je ruskými stejnojmennými — uniformami našeho vojska. Naši bojovníci byli seřazováni a evičeni. Řemeslníky

jsme pouze zaznamenávali a čtyřicet tisíc jmen je seřazeno dle zaměstnání a bydliště v těchto záznacích. Ve třech týdnech shromáždili jsme 610 Čechů a poslali je v stejnojmenných k armádě, jež putovala do Francie. Každý pár obuvi a každý řemen je zužitkovan a nic není odhozeno, vyjímaje nevádivých rakouských stejnojmenných a tyto tak jako tak ve většině případů jsou na rozpadnutí.

"Navázali jsme přátelské styky s lidem. Theoreticky bychom neměli tak činiti. Theoreticky nezáskaváme potraviny. Ve skutečnosti ale dostáváme jich dostatek pro potřebu i uložení. Deset vláček týdně dopravuje sem potřeby pro armádu na několik dní. Je nom v disorganizovaném Rusku mohl se diti takové věci. Musíme platiti ale tajemným agentům místního sovětu pětadesát rublů za maso. Jeho tržní cena je pětatřicet."

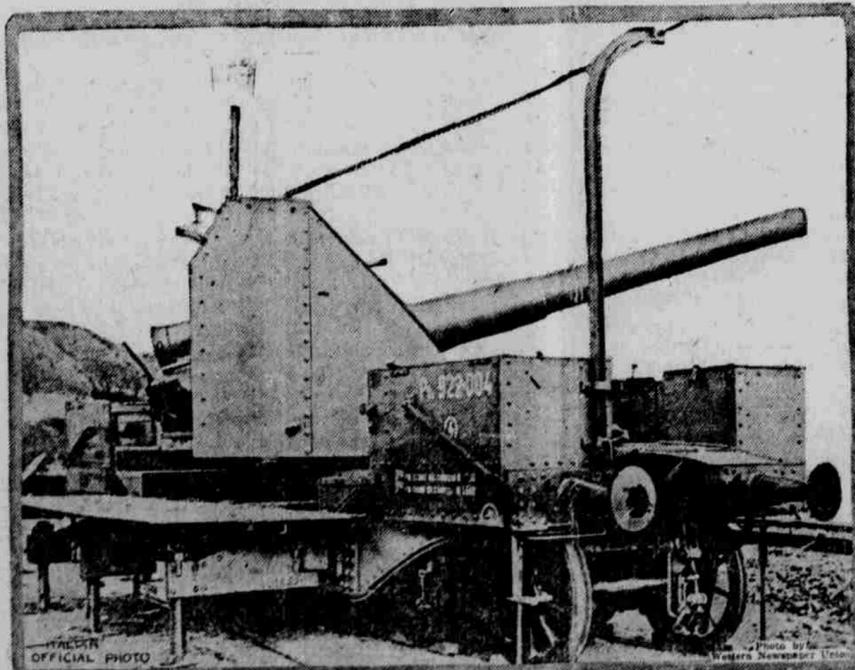
Ve své poznámkové knize nemohu nalézt jména tuetu vůdčů české výpravy. V jistém smyslu nemí vlastní žádných vůdčů. Významným rysem československé armády je její demokracie. Vůdci jsou lidé, kteří byli k tomu vzděláni, vědci však za své postavení všeobecnému výběru. Přes to však mezi těmito vojáky není pošetilé domněnky, že vojenského rozhodnutí může býti docleno výborem vojáků. Čech obětuje svoje osobní ambice věci a to je příčina, proč je šta více hodna, aby se pro ni bojovalo. Vše Ruska, vše znatku, ztráci svoji sílu každého dne. Mohl bych téměř říci, že Čechové v Sibiři byli vedeni profesorem Masarykem v Americe vlivem jeho slov v denním časopise. Prámočinní postavou mezi Čechy jako kterýkoliv z vůdčů výpravy je Kenneth Miller z New Yorku, ředitel prací Sdružení Křesťanských Mladých Mužů, jenž těšil se velké přízni 10,000 mužů. Měl značné zásluhy o pohyb českých vlaků ve všech jejich komplikovaných cestovních uspořádáních.

Demokracie české armády a o kolmost, jak snadno si získávali přátele, mne překvapovaly. Důstojník, který přiměl mne, abych připojil se k nim, byl pouhým poručíkem, přis to však s nikým se neradil o tom, má-li mne vzíti. Nebyl jsem Američanem? Každého dne některému z důstojníků bylo nařízeno, aby vyjednal záležitosti vlaků se staničním přednosty. — Vlaky jejich šly ku předu bez hluku a chvátání se. Někdy místní sověty je znepokojovaly, aby od nich získaly všechny pušky a střelivo, co dostati mohly. Ale až několik týdnů po vypravení se na cestu měly sověty odvahu učiniti pokus o zastavení a odzbrojení jich. Ruské massy byly přátelsky nakloněny Čechům a jedinými, kdož je znepokojovali, byli bolševičtí vojáci, kteří řídili se dle rozkazů z dálky, vydávanými člověkem, který těšil se bezpečí. Způsob, jak Češi získali kontrolu nad Sibiři, když bolševické gardy pokoušely se je odzbrojiti, je tak romantický jako kterýkoliv jiná část jejich historie.

Přítomnost čtyřiceti tisíc znamenitě zkázněných českých vojáků, jejich loyality k svobodě byla silnější než ona rychle náhledy měnícího ruského proletariátu, učinila ovidně žádoucí pro bolševické autority zbavení se těchto mužů, tak ochotných bojovati a majících tak malé pochození pro výstřední socialistické doktriny Trecký po dohodě s profesorem Masarykem opatřili těmto mužům průvodní listiny k opuštění země a přes zmatený stav dopravy asi šedesát vlaků s čtyřiceti nákladními vozy každý bylo dáno jim k dispozici anebo opatřeno bylo Čechy vlastní snahou. Učiněna byla i dohoda s francouzskou vládou, tak aby dostatek peněz byl opatřen pro zásobení, vypravení a depražení nejméně čtyřiceti tisíc mužů přes šest tisíc mil. (Dokončení příští neděli.)

Nepřijemnost.
"Co, pane, hledáte?"
"Ale, udělal jsem si dnes ráno uzlík na kapesník, abych nezapomněl, že mám něco své manželce přinést, a teď nevím, kam jsem si dal kapesník a eo jí mám přinést."

VELKÉ NÁMORNÍ DÉLO SPOJENCŮ NA ITALSKÉ FRONTĚ.

Na obrázku našem spatřujeme jedno z velkých děl, kterými spojenci dorážejí na posice Rakusanů na italské frontě.